

5.1. OSNOVE

VREMENSKI PROMJENJIVE VELIČINE

Periodički promjenjiva veličina i perioda T : $f(t+T) = f(t)$

→ trenutne vrijednosti koje se s vremenom periodički ponavljaju

Frekvencija: $f = \frac{1}{T}$ [Hz]

Kružna frekvencija: $\omega = \frac{2\pi}{T} = 2\pi f$ [s⁻¹]

Fazni kut:

ako su zadani struje i naponi: $i_0(t) = I_m \sin(\omega t)$ $u_0(t) = U_m \sin(\omega t)$

$i_1(t) = I_m \sin(\omega t + \alpha_{i1})$ $u_1(t) = U_m \sin(\omega t + \alpha_{u1})$

fazni kutovi ili faze

Fazni pomak: φ

$\alpha_a \rightarrow a(t) = A_m \sin(\omega t + \alpha_a)$

$\varphi_{ab} = \alpha_a - \alpha_b$

$\alpha_b \rightarrow b(t) = B_m \sin(\omega t + \alpha_b)$

► $\varphi_{ab} > 0$ sinusna veličina $b(t)$ „kami“ za $a(t)$

► $\varphi_{ab} < 0$ sinusna veličina $a(t)$ „kami“ za $b(t)$

► $\varphi_{ab} = 0$ —||— $a(t)$ je u fazi sa $b(t)$

Sinusne veličine = STRUJA ili NAPON

→ harmoničke funkcije s vremenom t kao promjenjivom veličinom koje opisuju trenutne vrijednosti struje $i(t)$ i napona $u(t)$

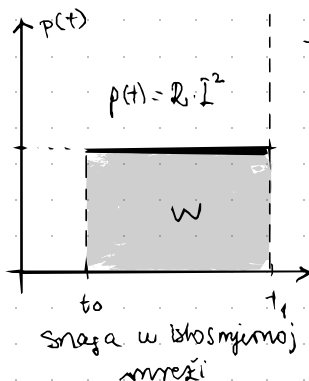
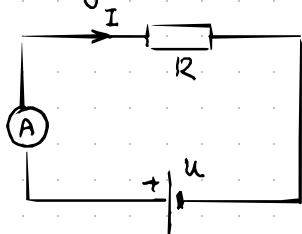
struja ili napon — $a(t) = A_m \sin(\omega t + \alpha_0)$ — fazni kut

amplituda | kružna freq. | vrijeme

* imaginarna jedinica u elektrotehnici: $j = \sqrt{-1}$

Efektivne vrijednosti struje i napona

Istosmjerna mreža

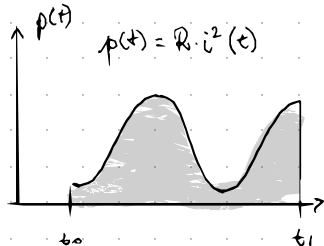
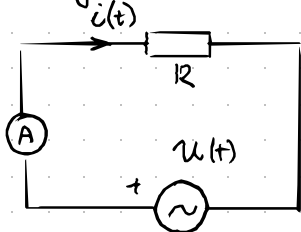

→ energija pretvorena u toplinu
~ površina pravokutnika

$$W = P \cdot (t_1 - t_0) = R I^2 (t_1 - t_0)$$

$$W = \underline{R I^2 \Delta t}$$

Izmjenični sinusni naponski izvor

→ vrijedi jednako za energiju pretvorenu u toplinu

$$W = \int_{t_0}^{t_1} p(t) dt$$

$$W = \int_{t_0}^{t_1} R i^2(t) dt$$

→ prema tome dobijemo efektivnu vrijednost

izjednačimo toplinsku energiju u periodu T s toplinskom en. koju bi stvorila istosmjerna struja I_{ef} u tom vremenu T na istom otporu R

$$R I_{ef}^2 \cdot T = R \cdot \int_0^T i^2(t) dt \quad \rightarrow \quad I_{ef} = \sqrt{\frac{1}{T} \int_0^T i^2(t) dt} \quad \begin{matrix} * i(t) = I_m \sin(\omega t) \\ u(t) = U_m \sin(\omega t) \end{matrix}$$

$$I_{ef} = \sqrt{\frac{1}{T} \int_0^T I_m^2 \sin^2(\omega t) dt} = \sqrt{\frac{1}{T} \cdot I_m^2 \int_0^T \frac{1 - \cos(2\omega t)}{2} dt} \quad U_{ef} = \sqrt{\frac{1}{T} \int_0^T u^2(t) dt}$$

$$I_{ef} = I_m \sqrt{\frac{1}{T} \left(\frac{1}{2} t \Big|_0^T - \frac{\sin(2\omega t)}{4\omega} \Big|_0^T \right)} = I_m \sqrt{\frac{1}{T} \left(\frac{T}{2} - 0 \right)} \Rightarrow \boxed{I_{ef} = \frac{I_m}{\sqrt{2}}}$$

$$\dots \quad \boxed{U_{ef} = \frac{U_m}{\sqrt{2}}}$$

Elementi i idealni dvopoli

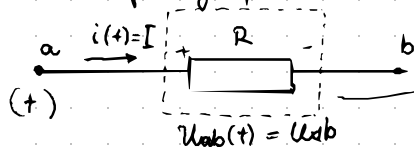
Pasivni dvopoli : R, L i C elementi

$\hookrightarrow$ struja ulazi na +

Aktivni dvopoli : struja izlazi na +

* R - otpor je pasivni element

otpor R kao dvopol u istosmjernoj mreži

- struja uvijek ulazi na (+) kroz dvopol

* C - kondenzator i L - induktivitet

- uz konstantnu struju i napon $\rightarrow$ idealni C predstavlja ∞ otpor

$\hookrightarrow$ prazni hod

$\rightarrow$ induktivitet : kratki spoj

$\Rightarrow$ jednačice aktivnih i pasivnih dvopola opisati u sinusnom obliku

- L i C su pasivni, ALI mogu pohraniti energiju (magn. i el. polje)

Energija pohranjena u mag. polju induktiviteta

$$W_L = \frac{Li^2(t)}{2}$$

Energija pohranjena u elektrost. polju kapaciteta

$$W_C = \frac{Cu^2(t)}{2}$$

tripoli : tranzistori, trijaci, kristali ...

četverpoli : transformatori, pojačala MOSFETi, zakretni faze ...